

رئیس هیات مدیره شرکت بورس کالا در گفت و گو با ماهنامه بورس کالا :

رونق بورس کالا به عزم ملی نیاز دارد

نگین بهکام

حسین ملاحسین آقا رئیس نخستین هیات مدیره شرکت بورس کالای ایران است. وی در کنار این عنوان مدیرعامل شرکت سرمایه گذاری توسعه معادن و فلزات و عضو هیات مدیره شرکت های چادرملو و گل گهر هم هست.

وقتی با ملاحسین آقا که تحصیلاتش را تا فوق لیسانس مدیریت ادامه داده است در رابطه با بورس کالا هم صحبت شویم، متوجه این نکته که او بر خلاف بسیاری از فعالان بازار سرمایه نگاهی بلندمدت دارد، می شویم. او بر خلاف رئیس سازمان بورس فکر می کند اگر معاملات «فیوچرز» سال ۷۸ هم در بورس راه اندازی شود یک موفقیت محسوب می شود، وی حتی زمان لازم برای شکوفایی بورس کالا در اقتصاد ایران را ۱۰ سال می داند، آن هم به شرطی که یک اراده ملی و همه جانبه در آن جریان داشته باشد، مشروح این گفت و گواز نظر می گذرد:

ملی، و اصلاح زیرساخت ها دارد همچنین باید در برنامه های توسعه ملی بیش تر به آن توجه شود.

■ **تعریف شما از بورس کالای ایده آل در ایران چیست؟**

بورسی است که هر کالایی که در بورس پذیرفته شده، بر اساس استانداردهای بورس کالا، در آن قابل معامله باشد و هر یک از ارکان و فعالان بازار توان دسترسی به اطلاعات آن را داشته باشند و لایه های مختلف معاملاتی بتوانند نقش خودشان را به خوبی ایفا و نیازشان را از این بازار تامین کنند.

چرا که بنا به شرایط کشور بسیاری از کالاها قیمت گذاری می شود مثل سیمان، پتروشیمی و سایر اقلام اساسی، که در این بخش تا رسیدن به بورس ایده آل فاصله زیادی داریم چرا که بورس کالا، بورسی است که ساده ترین شکل آن معاملات فیزیکی کالا است در حالی که باید در این بورس، اوراق معامله شود و فرصت های معاملاتی در اختیار سرمایه گذاران بورس قرار گیرد، نه تنها خود کالا! چرا که تحویل فیزیکی کالا مرحله نهایی انجام معاملات یک بورس به حساب می آید.

به هر حال ما باید از امکانات موجود استفاده، و برای رسیدن به یک بورس ایده آل تلاش کنیم. تحقق این هدف نیاز به چارچوب های خاصی است که بیمه ها، بانک ها و وزارت بازرگانی باید نقش خود را به خوبی و در کارکرد اصلی ایفا

رقابتی دارد و برای رسیدن به اهداف یک بورس کالایی در اینجا باید زمان زیادی منتظر بمانیم، تا این مشکل برطرف شود. به نظر من باید زیر ساخت های لازم اصلاح شود تا اجرای اصل ۴۴ فضای رقابتی برای تولید فراهم کند. چون اگر فضای تولید رقابتی شود می توان انتظار داشت فضای بازرگانی و سایر بازارهای مرتبط به این بخش مثل بانک ها و بیمه رقابتی شده و بتوانند جایگاه واقعی خودشان را در اقتصاد پیدا کنند.

من اعتقاد دارم با یک بورس کالا واقعی فاصله زیادی داریم. اگر بخواهیم به بورس کالای ایده آل و استاندارد برسیم به عزم جدی و همه جانبه در تمام قوای مملکتی نیاز داریم. در کنار آن باید فرهنگ سازی و بستر سازی مناسب برای رسیدن به شرایط عمومی کسب و کار کشور انجام شود. با آن چیزی که امروز شکل گرفته، تلاش می شود، حتی المقدور حجم معاملات متنوع افزایش یابد و قیمت گذاری و اطلاع رسانی آن ها شفاف تر شود.

چرا که با شفاف و روشن شدن اطلاعات، برای بازارسازها فرصت های دسترسی به بازار یکنواخت تر می شود و با توزیع متعادل سود در این بازارها بین فعالان، زمینه را برای فضای رقابتی بیشتر فراهم می کند. لذا در این شرایط اقتصادی، بورس کالا باید نقش ویژه ای در شفاف سازی و یکسان سازی دسترسی به کالاها را فراهم کند. اما توسعه این فعالیت ها نیاز به عزم

■ **با توجه به اینکه وعده های بسیاری در مورد بورس های کالا تاکنون داده شده و عملیاتی نشده است، شما برای عملیاتی کردن وعده های اصولی و افزایش کارایی بورس کالا به عنوان رئیس هیات مدیره شرکت بورس کالا چه برنامه ای دارید؟**

می توان گفت بورس کالا یک بازار چند بعدی است و نباید محدود به مکانی فیزیکی شود که فقط معامله گران در آنجا داد و ستد کنند. ساده ترین فعالیت در یک بازار کالایی، فعالیت نهایی معاملات به حساب می آید و منجر به تحویل فیزیکی می شود. اما باید ببینیم که بورس ها در ابتدا وظیفه ساماندهی اقتصاد کشورها را بر عهده دارند. و شاخص های ملی و توسعه کشور را با فعالیت بورس های آنها می سنجند. بورس های کالا اگر در کارکرد اصلی خودشان قرار گیرند، تولید کنندگان، مصرف کنندگان و تجار را در یک فضای مشترک و تعامل قرار می دهد و اثر آن به اقتصاد بسیار فراگیر است.

اما لازمه و پیش شرط آن داشتن یک اقتصاد رقابتی است که بتواند علاوه بر کاهش نقش فعالیت های دستوری، این دستورها در قالب قانون بیاورد. تا مجموعه سیاست گذاری هایی که در بورس کالا صورت می گیرد بر اساس قوانین محکم و مشخص انجام گیرد.

البته اقتصاد ایران فاصله زیادی تا اقتصاد

اینکه در بورس کالا سایه فلز بر آن سنگینی می‌کند، درست است اما موضوعی که مطرح است، در صنعت فولاد زمینه برای رقابتی شدن آماده تراز بخش کشاورزی بوده و هست، ضمن اینکه مسئولان وزارت جهاد و کشاورزی هم اعتقاد چندانی به بورس ندارند و از آن حمایت خاصی نمی‌کنند.

نمونه عینی آن هم روش بر خورد با این بورس و تخلیه ساختمانش بود که صورت گرفت چرا که اگر ۲ هفته صبر می‌کردند فعالیت‌های این بورس به بورس کالا منتقل می‌شد، اما این تعامل انجام نشد و دیدید که تمام اموال آنها را به خیابان ریختند. هر گاه مسئولان بخش کشاورزی، بورس کالا را باور کنند و کارکرد این نهاد را بپذیرند، معاملات کشاورزی جایگاه خودش را در بورس پیدا می‌کند.

■ آیا برای عرضه محصولات پتروشیمی در بورس بر نامه‌ای دارید؟

امکانات اولیه از قبیل نرم افزار، آیین نامه‌های معاملاتی آماده شده، حتی ساعاتی هم برای معامله پتروشیمی در بورس در نظر گرفته شده است. اگر امروز مسئولان کشور و متولیان بازار پتروشیمی تصمیم بگیرند پتروشیمی در بورس عرضه شود، بورس کالا انجام این معاملات را از فردا صبحش شروع می‌کند.

چندی پیش رئیس کمیسیون انرژی مجلس از محل بورس کالا بازدید و هیات مدیره با آقای دانشیار جلسه‌ای را برگزار کرد و ایشان با برنامه‌های جاری و آتی بورس کالا آشنا شدند.

حتی آقای دانشیار گفتند: «من فکر نمی‌کردم تا این حد کار پیشرفت کرده آماده باشد دیگر کشور نباید برای عرضه این محصولات نگرانی خاصی داشته باشد» و قرار شد ایشان هم با مسئولان مرتبط کشور مذاکره کنند تا محصولات پتروشیمی

اقتصادی داشته باشد.

■ اگر اراده ملی در این راستا باشد و به این سمت حرکت کند، محقق می‌شود؟

اگر مزیت معامله‌گران در بورس مشخص باشد دیگر هیچ نیازی به دستور برای انجام معامله در بورس نخواهد بود. چون خودش جذابیت ایجاد و فعالان را جذب می‌کند. از این رو هیات مدیره در حال بررسی و تعریف مزایای بخش‌های خصوصی در بورس است. که نیاز به جلب نظر و حمایت از وزارتخانه‌های اقتصاد و دارایی، بازرگانی، صنایع و معادن، سازمان بورس و اوراق بهادار، بیمه‌ها و بانک‌ها و سایر ارگان‌های مرتبط است. ما به دنبال افزایش مزیت برای جذب بخش‌های فعال در بازار هستیم، تا بتوانیم آنها را از بازار خارج از بورس به بورس بکشانیم.

■ به نتیجه‌ای هم رسیدید؟

بررسی‌ها شروع شده است اما به نتیجه خاصی نرسیدیم چون این امر در بورس کالا حاصل نمی‌شود. باید ابتدا این نگرانی‌ها را در بین خودمان روشن. و مشخص کرده سپس به دستگاه‌های ذی ربط اعلام کنیم. اگر نتیجه‌ای بخواهد گرفته شود، یک تصمیم ملی بوده و این یک تصمیم موضعی و بخشی نیست.

■ یکی از مسائل در مورد هیات مدیره مطرح می‌شود وزن زیاد فعالان بازار فلز در این گروه است و به اصطلاح «سایه فلزی‌ها» بر آن سنگینی می‌کند، این احساس خطر را ایجاد می‌کند که نکند با توجه به عملکرد نه چندان مناسب بخش کشاورزی، با وجود این هیات مدیره فلزی کاملاً به فراموشی سپرده شود، برای جلوگیری از این اتفاق احتمالی و رونق معاملات کشاورزی چه برنامه‌ای دارید؟

کنند و نظام‌های تعرفه‌گذاری، وضعیت واردات و صادرات مشخص و شفاف باشد.

ما نباید از بورس‌های کشاورزی و فلزات با ۳ یا ۴ سال فعالیت انتظار معجزه داشته باشیم و راهی را که دنیا در چند دهه طی کرده ما بتوانیم در مدت کوتاهی بگذرانیم بلکه باید به آرامی در این مسیر حرکت و فرهنگ آن را در کشور گسترش دهیم و تا ظرف یک دهه آتی شاهد یک فضای مناسب برای فعالیت بورس‌ها و کارکرد آن را در اقتصاد ایران و بازارهای بین‌المللی باشیم.

■ بحث اوراق مالی و ابزارهای مشتقه را برای رسیدن به یک بورس ایده آل مطرح کردید، هیات مدیره برای تحقق به آن چه برنامه‌ای دارد؟

هم‌اکنون هیات مدیره در حال تدوین برنامه‌های زمان‌بندی مختلف برای بورس به سر می‌برد که در این مورد خاص در حال تهیه الزامات معاملات مشتقه در بورس کالا است.

دوره‌های آموزشی برای ۳۰ نفر از فعالان کارگزاری‌های بخش فلزات در حال برگزاری و سازمان بورس در حال بررسی مسائل شرعی، پولی و مالی این ابزار است. اعتقاد سازمان بورس و اوراق بهادار و شرکت بورس کالا بر این است که این بازار را باید هر چه سریع‌تر فعال کرد. اما از آنجایی که در راه‌اندازی این بازار به دلیل اینکه سابقه قبلی در بازار سرمایه ایران ندارد ریسک‌های ویژه خودش را دارد، این کار باید با دقت انجام شود تا مثل بعضی از بورس‌های دنیا دچار شوک ناگهانی معاملات مشتقه نشویم، چون تجربه جهانی نشان داده ورود بدون بررسی از این ابزار به بورس کالا حتی سبب به تعطیلی کاشدن بورس‌های کالا در آنجا شده است. البته با تمام این موارد که گفته شد امید داریم تا آینده نزدیک بازار بتواند از اشکال مساله ابزار مشتقه استفاده کند.

■ بالاخره زمان راه‌اندازی این آینده نزدیک کی هست؟

بر اساس برنامه مدون شده در هیات مدیره پیش‌بینی کردیم تا پایان سال ۸۶ این ابزار در بورس استفاده شود. اما به اعتقاد من اگر تا سال ۸۷ موفق به انجام این معاملات نشویم هم کار بزرگی در تاریخ بورس کالا و حتی بازار سرمایه ایران انجام شده است.

شما به بحث تبدیل مصوبات به قانون اشاره کردید این یک راهکار کوتاه مدت و مسکن‌وار به حساب می‌آید و این در آینده برای بازار حل نخواهد کرد، شاید با واگذاری شرکت‌های دولتی به بخش خصوصی دیگر آنها تمایلی به استفاده از این روش و عرضه محصولاتشان در بورس نداشته باشند؟ همانطور که گفتم نتیجه‌بخش بودن و کارا شدن این نهاد نیاز به یک عزم ملی دارد. یعنی باید مجموعه قوانین و مقررات در کشور به نحوی طراحی شود که صاحبان کالا و تولید کنندگان و خریداران که نیازشان را از بورس تامین می‌کنند برایشان صرفه و توجیه

سریع تر وارد بورس کالا شود.

■ برای سیمان و سایر محصولات هم فعالیت خاصی انجام شده است؟

برای سیمان هم زمینه فراهم و منظور ارائه مسئولان است. ما برای فلزات گرانبها هم چارچوب هام مشخص کردیم.

■ یعنی مشکل عوارض ۴ درصدی طلا و فلزات گرانبها حل شد؟

هنوز خیر، و طلا همچنان به صورت غیر رسمی وارد کشور می شود. در صورتی که بورس جای معاملات رسمی کشور است. قوانین باید بازار را به طوری هدایت کند که بورس را به محل معاملات رسمی تبدیل کنند. نه اینکه با معامله در بورس به آن رسمیت بدهیم. البته مسئولان در حال مذاکره هستیم و امیدواریم این مشکل هر چه سریعتر حل شود.

■ بحث ساختمان بورس را که شرکت بورس کالا تمایل بر خرید آن دانست، به کجا رسید، آیا با آقای شمع آبادی رئیس سازمان تعاون روستایی مذاکره کردید؟

برای خرید ساختمان ۴ مورد مشخص شده که آقای هاشمیان به عنوان مدیرعامل در حال بررسی آن هستند و یکی از این محل ها همین ساختمان جنجالی بورس کشاورزی و تعاون روستایی است.

■ گویا تعاون روستایی پیشنهاد خرید هم به شما داده است؟

بله قرار شده که قیمت های کارشناسی آن استخراج شود و در مورد آنجا با آقای هاشمیان مذاکره شود.

■ یکی از مسائل مهم که در مورد کارگزاران بورس کالا به خصوص فلزی مطرح است، تعریف کارگزار ذی نفع و آینده این گروه در بازار است، برای اینکه این مساله به روند معاملات ضربه نزند، چه اقدامی انجام می دهید؟

بحثی که مطرح شده این است که این گروه نباید کار تجاری یا قیمت سازی را ایفا کنند. فقط کارگزار معامله گر باشند که البته سیاست درستی است.

شرکت بورس کالا و اوراق بهادار در این مسیر حرکت می کنند که فضای فعالیت کارگزاران به سمت وظایف اصلی شان ببرند و با افزایش تعداد کارگزاران این ابهامات رفع می شود. ضمن اینکه باید توانمندی آنها افزایش یابد به نحوی که خودشان امکان تضمین معاملات را داشته باشند. چرا که عرضه از سوی کارگزاران انجام می شود برای آنها تعهد ایجاد می کنند و باید فضا را به سمتی سوق پیدا کند که به لحاظ سرمایه و وظایف شان نسبت به بورس کالا انجام دهند و باید به مرور زمان به آن برسیم.

■ نظر شما در رابطه با فعالیت کارگزاران پس از ادغام چیست؟

معتقدید که باید در بازار فلزات و کشاورزی فعال شوند یا در حوزه تخصصی

کار کنند؟

واقعیت این است که کارگزار باید متخصص باشد، چون این گروه در واقع مشاور خریدار و فروشنده هستند. فضای کالایی کشور فضای متنوعی است و هر کدام از بازارهای نفت، فلزات، کشاورزی و بازار سایر محصولاتی که در آینده در بورس پذیرفته می شوند، متفاوت است.

پس در شرایط فعلی بهتر است که هر کدام در حوزه فعالیت قبلی خود به ارائه خدمات بپردازند.

■ این روند تا چه زمانی ادامه خواهد داشت؟

فعلا این فضا باید حفظ شود تا کم توجهی نسبت به کالاهای ضعیف نشود.

■ از آنجایی که بازار فلزات جذاب است، بعضی از کارگزاران کشاورزی تمایل به فعالیت در این بازار هم داشته باشند، این تصمیم به این شائبه دامن می زند که چون قالب هیات مدیره فلزی است، با این روش می خواهد از کارگزاران بخش فلزات تا حدودی حمایت کنند و اجازه ندهد این انحصار بشکند؟

به نظر من اگر این تصمیم گرفته شود، مطمئن باشید از تنهایی جایی که غفلت می شود، همین بخش کشاورزی است و حداقل انرژی که صرف این گروه محصولات می شود هم از بین می رود.

■ پس به خاطر رونق بخش کشاورزی به آنها اجازه فعالیت در بخش فلزات را نمی دهید، اما من جواب کامل در مورد اینکه برای رونق بخش کشاورزی چه اقداماتی بورس انجام می دهید، نگر فتم؟

در کشور اگر اراده بر این نباشد که کالاهای کشاورزی در بورس معامله شود، این اتفاق رخ نمی دهد. چون شرکت بورس یک ابزار تسهیل معامله به حساب می آید و وظایف مشخص خودش را دارد، پس باید مسئولان کشور و به خصوص بخش کشاورزی باید به این باور برسند که بهتر است محصولات کشاورزی در بورس کالا معامله شود. وقتی محصولات به صورت کامل یارانه ای مورد حمایت قرار می دهند، زمینه معامله رقابتی آن تضعیف می شود و بورس به تنهایی نمی تواند کاری بر این بخش کند.

■ از ابتدای فعالیت بورس های کالا در ایران گروه هایی با فعالیت این نهادها مخالفت می کردند، حالا به این دلیل که نسبت به روند آن اعتراض خواهند داشت یا کل بورس، برای بر خورد معقولانه با این مخالفان بالقوه و احتمالی بورس کالا چه برنامه ای دارید؟

در مسیر هر تغییری مخالفان خودش را دارد. وقتی تصمیم گرفته می شود معاملات فولاد از دفتر درب بسته فروش کارخانجات فولاد سازی به تابلوی شفاف بورس منتقل شود، مخالفانی را ایجاد می کند. حالا این مخالفت می تواند از سوی کارخانجات فولاد سازی باشد یا از سوی گروه های خاص که قبل

از این به دلیل ارتباطاتشان از رانت معاملات استفاده می کردند. اما وقتی در معرض خواست ملی قرار گرفتند و معامله گران بازار هم دیدند که منافع آنها ایجاب می کند در بازار شفاف فعالیت کنند، حوزه کاری خود را تغییر داده و به بورس آمدند. پس می توان نتیجه گرفت که این مخالفت ها طبیعی است و پس از مدتی فروکش می کند. و زیاد نباید نگران این مخالفت ها بود، بلکه باید نگران این باشیم که نتوانیم ساز و کارهای مناسب برای شفافیت این معاملات فراهم کنیم. چرا که فعالان بازار سال ها به معامله به روش سنتی عادت کردند طبیعی است که اگر بانک ها نتوانند خدماتشان را متناسب با بورس ارتقا دهند، برای کارخانجات تولیدی در بازار سنتی روش های تامین منابع وجود دارد و می تواند عرفی و چکی و حتی با یک تلفن محصولاتش را بفروشد پس آنجا را انتخاب می کند. در صورتی که اگر خدمات بانک و سایر نهادها نقش خوبی ایفا کنند جذب این بازار می شوند.

■ عملکرد بورس را در ۴ سال اخیر چگونه ارزیابی می کنید، چه مزایایی داشت و چه راهکاری برای بهتر شدن آن پیشنهاد می کنید؟

قبل از این چهار سال اگر می خواستید فولاد بخرید، امکان خرید از کارخانه برای مصرف کنندگان وجود نداشت و یک شبکه خاص فولاد را از کارخانجات خریداری می کرد و اجازه خرید به سایرین را نمی دادند اگر کارخانه به خارج از این شبکه می فروخت، همان گروه برای کارخانه مشکلات ایجاد می کرد.

■ چه مشکلاتی؟

به هر حال گردش معاملات در بورس کالا سالانه بالغ بر ۱۰ هزار میلیارد تومان است که این رقم قدرت نقدینگی بالایی می طلبد. و همه امکان پرداخت آن را ندارند در حالی که این گروه خاص داشتند. در گذشته امکان خرید مستقیم وجود نداشت، سپس آنها با تامین منابع مورد نیاز کارخانه تولیدات آینده آنها را پیش خرید می کردند و عملاً محصولی نمی ماند که کسی بخواهد آن را بخرد. مورد دوم هم اینکه قیمت ها روشن نبود. بررسی در سال ۸۳ نشان داد فاصله بین قیمت فروش و بازار رقمی حدود ۳۰۰ میلیارد تومان بود. این درآمدی بود که نصیب واسطه ها می شد، در حالی که کارخانجات رو به ورشکستگی بودند و مشکل تامین نقدینگی داشتند اما بورس که آمد با وجود تمام مشکلات و سختی ها، قیمت گذاری ها را توانست به طور نسبی رقابتی کند و همچنین دسترسی به آمار معاملات و قیمت ها سهل تر است. بورس فلزات توانست صنعت فولاد را در ایران احیا کند و منافع آن که به خریداران نهایی و تولید کنندگان رسید سبب توسعه بیشتر بخش فولاد شد و مزایای فضای جدید برای همه قابل درک است. باید برای بهتر شدنش در آینده زیرساخت ها را فراهم و ابزار مشتقه راه اندازی کنیم.

امکانات
اولیه برای
عرضه سیمان
و پتروشیمی
در بورس آماده
است و اگر امروز
مسئولان کشور
تصمیم بگیرند،
بورس کالا انجام
این معاملات را
از فردا صبحش
شروع می کند